

Д-р Радосвета Стаменкова е изпълнителен директор на Българската асоциация по семейно планиране и сексуално здраве. Това е водеща неправителствена организация, работеща вече 30 години за здравна превенция и информация, обучение на

връстници, репродуктивно здраве и застъпничество за каузите на уязвими групи.

Разговаряме с г-р Стаменкова за проблемите със здравето и сексуално образование в България.

- Д-р Стаменкова, как се прави сексуално образование в България и в други европейски страни?

- Сексуалното образование наистина е важно, то е част от нещо по-голямо и още по-важно – от здравното образование и ние го дължим на нашите деца. Здравното образование учи на превенция на болестите, а също да се отнасяме с уважение към нас самите и към околните.

В държавите, в които има по-малко употреба на психоактивни вещества, алкохол и цигари от непълнолетни, добра хранителна култура, нисък брой на бременности и аборти в тийнейджърска възраст, по-нисък ръст на полово предаваните инфекции, обикновено има отдавна утвърдени програми по здравно и сексуално образование.

Здравното образование в България е предвидено да бъде част от програмата в средните училища според Закона за училищното и предучилищното образование. И понеже дяволът е в детайлите, законът не постановява по какъв начин да става това. Всяко училище относително автономно решава по какъв начин да се случи здравното и сексуалното образование и дали изобщо да се случи. Доста често то е предвидено само за час на класа, което е абсолютно недостатъчно. Същевременно в училищния курикулум предметът се казва „биология и здравно образование“, но той не покрива адекватно компонента „здравно образование“.

- Какво всъщност трябва да казваме на децата и тийнейджърите по тези теми?

- Преди да говорим на тийнейджърите за това как

ДА СЕ ПРЕДПАЗВАТ ОТ НЕЖЕЛНА БРЕМЕННОСТ

и от полово предавани инфекции, е важно да сме им говорили като по-малки за хигиената, какво означава хранителната пирамида и как да се хранят здравословно. И най-вече да сме си създали доверителна връзка с тях, за да може, когато дойде пубертетът, да говорим за това какво се случва в периода на съзряването им.

- Как може да се преодолее този дефицит на здравно образование?

- Много е важно да има подготвени учители, които да преподават здравно и сексуално образование. Не е задължително това да бъде учителят по биология, училищният психолог или педагогическият съветник. Ние подготвяме преподаватели по здравно образование, които са учители по математика и информатика, по български език и литература, дори по музика. Идеята е в департаментите за усъвършенстване на учители да има възможност те да придобият правоспособност да преподават този предмет и да го правят не толкова академично, колкото интерактивно. Да не бъде класическият модел на учител, който стои на подиум пред дъската и говори, а по-скоро всички да са наредени в кръг, тийдейджърите да могат да задават всичките си въпроси, да има разговор, диалог. Големият дефицит в образованието ни е, че не развиваме критично мислене и простичкото умение

Те няма да се заразят, но тяхното дете ще го отнесе

за четене с разбиране.

Ето защо нещо толкова важно за

здравето като ваксинапрофилактиката не среща разбиране у родителите. Те не разбират например колко е важно да ваксинират децата си срещу човешкия папиломен вирус (HPV), който причинява девет онкологични заболявания – от рака на маточната шийка, през карцинома на гърлото и на ануса. Това става, защото още в детска възраст в училище не е посята идеята, че превенцията на здравето е важна, че 1 лев, инвестиран в превенция, спестява 100 лева за лечение.

Част от хората се провалят като родители, защото не схващат колко е важно да предпазят децата си от заболявания, предотвратими с ваксини. Винаги много ме е удивлявала съпротивата срещу ваксините, при условие че всяка трета българка

СИ СЛАГА БЕЗ ПРИТЕСНЕНИЕ БОТУЛИНОВ ТОКСИН,

хиалурон, силикон или друго вещество в тялото. Освен това берем плодoвете на неговоренето за превенцията от зависимости, за превенцията от полово предавани инфекции, за това защо е по-добре да се ползва контрацепция, вместо да се стига до нежелана бременност в

тийнейджърска възраст.

- Какво в народопсихологията на българина пречи да се говори по тези теми?

- За голяма част от българите този разговор е тема табу. Ние наричаме репродуктивните органи срамни, полово предаваните инфекции не наричаме венерически болести, а срамни. По същия начин е срамно да имаш проблем с психичното здраве. Има много подобни стигми, които за нас са голям срам. Ето защо у дома не се получава диалог между поколенията по темата. Родителите уж разчитат на училището, а задават въпроса: „На това ли ви учат в училище?“. Получава се срив в комуникацията.

Невинаги примерите са отрицателни. Преди много години, когато бях малка и имах въпроси, моите родители се бяха въоръжили с литература. Френската психоложка Мари-Клод Моншо е написала много хубави книжки с илюстрации – „Истината за бебетата“, „Как съм се появила аз“ и „Бебе на нулева възраст“ – и по тях майка ми обясняваше нещата, когато бях малка. А когато вече бях в пубертета, моите родители ми оставиха дискретно на масата книгата „Мъжът и жената интимно“. Така че винаги в поколенията е имало родители, които са се отнасяли отговорно към ролята да подадат

Д-р Радосвета Стаменкова: СЕКСЪТ Е ТЕМА ТАБУ, няма диалог между поколенията

Антиваксърите са били стриктно ваксинирани от своите родители

АДЕКВАТНО ПОСЛАНИЕ ЗА СЕКСУАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

на децата си. Сега възможностите и източниците на информация са десетки пъти повече.

Ние от Асоциацията по семейно планиране и сексуално здраве подготвяме деца да станат обучители на връстници. Системата „връстници обучават връстници“ е изключително добър инструмент за покриване на дефицити в областта на здравното и сексуалното образование, защото се създава доверие и инстинктивна емпатия между млади хора от едно и също поколение.

Всяко поколение е намисляло начин да се образова. Въпросът е да не вървим надолу, а поне да се движим по равно или малко да вървим нагоре. Не е нормално ваксинационното покритие за ваксината срещу човешки папиломен вирус да е спаднало от 10% на 1%. (При това от тази есен се въвежда нова, много добра ваксина срещу 9 щама HPV, която ще е безплатна за момичета от 10 до 12 години.)

Антиваксърите са хора, които навремето са били стриктно ваксинирани от своите родители по целия ваксинационен календар. И ако се случи да се появи отнякъде дифтерия или полиомиелит, те няма да се заразят, но тяхното дете ще го отнесе. Не е честно ти да си предпазен ваксинационно, а да оставиш непредпазено следващото поколение.

- Какво прави вашата асоциация, за да преодолее този дефицит в обществото?

- Нашата организация съществува от 30 години и имаме опит и знание какво работи и какво не. Едно от

нещата, които работят много добре, са печатните материали, които създаваме и разпространяваме. Много от тях са с картинки – тип комикс, и малко текст с ключови послания. В последните години правим много кратки филмчета, често анимационни, които не изчерпват темата, но са добър повод родителят да започне разговор с детето си или учителят с учениците си. Имаме филмчета за пубертета; за пътищата на проникване на инфекциите в организма; защо е важно да има здравно образование; какво представлява втрематочната спира; защо трябва да има семейно планиране; за периодите, през които минава бременната жена; за превенцията на ранното отпадане от училище, което води до детски бракове, тийнейджърски бременности и

ФЕНОМЕНА „ДЕЦА РАЖДАТ ДЕЦА“,

променяйки негативно съдбите им; даже имаме филмчета за превенция на трафика на хора с цел трудова и сексуална експлоатация. Стремим се информацията да достигне на достъпен език до младите хора. Понякога работим и като „линейки“ – когато ни се обадят от някое училище, отиваме там и правим сесии по здравно образование с децата.

Освен това работим през партньорски мрежи. За да достигне здравната информация до ромската общност, много ни помага Националната мрежа на здравните медиатори. През здравния медиатор ние осъществяваме здравно и сексуално образование в ромската общност. Ходим и в затворите, където тестваме за полово предавани инфекции и правим сесии по здравно образование

Мара КАЛЧЕВА

